

ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

 <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2023-4-5-9>

 <https://orcid.org/0000-0003-3214-7675>

ДЕСЯТОВ Тимофій Михайлович

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітнього і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: desyatov50@ukr.net

УДК 374.7:005.44(045)

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ОСВІТУ ДОРΟΣЛИХ

Статтю присвячено вивченню тенденцій розвитку міжнародної інтеграції в андрагогічній галузі.

Доведено, що андрагогіка, як наука про навчання дорослих, зростає важливістю у світі, особливо у зв'язку зі змінами в економіці, технологіях та соціальних умовах. Розглянуті основні виклики та тенденції у сфері міжнародної андрагогічної інтеграції, а також представлені стратегії та рекомендації для її подальшого розвитку.

Зазначено, що глобалізація освіти дорослих визначається як процес взаємодії та інтеграції освітніх систем, програм, практик та інституцій різних країн та регіонів з метою забезпечення якісної освіти для дорослих на міжнародному рівні.

З'ясовано, що у країнах Заходу освіта дорослих постає у двох основних формах: європейській та американській.

Доведено, що особливе місце в реалізації ідеї освіти протягом усього життя відводиться університетам.

Акцентовано увагу на те, що глобалізація, швидкий розвиток технологій та зміни в економічній сфері ставлять перед андрагогічними спеціалістами нові виклики та завдання.

Ключові слова: андрагогіка; інтеграція; глобалізація; тенденції; міжнародна комунікація; адаптація; забезпечення якості; ресурсне забезпечення; міждисциплінарний підхід; інклюзія.

Постановка проблеми. У роботі розкриті ключові проблеми у розвитку міжнародної інтеграції в андрагогічній галузі. При реалізації інтернаціоналізаційних процесів освіти дорослих виникають наступні складнощі: мовні [1], культурні [2], визнання кваліфікацій [3; 4; 5], технологізації освітнього процесу [6], забезпечення якості освіти.

Враховуючи ці проблеми та використовуючи наукові рекомендації, можна розробити стратегію та підходи, що сприяють подоланню цих викликів і сприяють подальшому розвитку міжнародної інтеграції в андрагогічній галузі. Крім зазначених ключових

проблем є інші фактори, які впливають на розвиток міжнародної інтеграції. Ось декілька з них, які варто врахувати: фінансування [7] недостатнє фінансування може бути значною перешкодою для успішної міжнародної інтеграції; розробка та впровадження спільних програм, міжнародних проектів та обмінів вимагають великих витрат; розбіжність правових норм і політичних систем: різні правові норми та політичні системи в країнах можуть створювати труднощі для міжнародної інтеграції; різні культурні контексти мають великий вплив на цілі, методи та підходи до навчання дорослих; збереження і врахування культурної ідентичності та цінності є важливим аспектом успішного співробітництва. У цьому контексті актуальність і доцільність вивчення зазначених проблем має практичне значення і для андрагогів закладів вищої освіти України, що стало предметом нашої наукової розвідки.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні ключових аспектів розвитку міжнародної андрагогічної інтеграції, розуміння проблем, з якими стикається ця галузь. Серед них – відмінності в освітніх системах, мовні бар'єри, розбіжності в культурних контекстах та національних нормативних вимогах. Ці проблеми ускладнюють співпрацю та обмін досвідом, але водночас вони створюють потребу в пошуках шляхів подолання цих перешкод.

Методи дослідження. Основою реалізації дослідницької мети є використання таких методів дослідження, як аналіз. Проаналізовано досвід закордонних та вітчизняних теорій освіти впродовж життя синтез (визначено основні проблеми міжнародної інтеграції в андрагогічній галузі), узагальнення (визначено тенденції розвитку міжнародної інтеграції в андрагогічній галузі).

Виклад основного матеріалу. Для окреслення тенденцій розвитку сучасної освіти дорослих звернемося до світового досвіду в його історичній тягlostі. Ще з часів Конфуція і Сократа вчителі усвідомлювали подвійну мету: осмислити минуле й підготувати молодь до викликів майбутнього. Навчання протягом життя – це постійне навчання і перенавчання в умовах, коли зовнішні обставини постійно змінюються. Навчитися вчитися дуже важливо, але ми завжди вчимося у процесі того, як щось вивчаємо. У минулому учні вивчали окремі предмети – в майбутньому навчання має бути проєктне й давати досвід, що виходить за рамки предметних дисциплін. Слід підкреслити, у країнах Заходу така освіта постає у двох основних формах: європейський та американський.

Вагомий досвід з організації освіти дорослих напрацьовано у Європі. Загальною координацією освіти дорослих у рамках ЮНЕСКО займається Інститут освіти ЮНЕСКО в Гамбурзі (перейменованій з липня 2006 року на Інститут ціложиттєвого навчання ЮНЕСКО). Цей заклад є найбільшим інформаційним центром, де здійснюється тематична координація з проблем досліджень у цій освітній галузі. Велика організаторська інтеграційна роль належить Європейській Асоціації освіти дорослих [8, с.6–8].

У розвинутих країнах світу освіта дорослих вже давно стала самостійним напрямом розвитку державної політики, позаяк конкурентоспроможність країн на світовому ринку залежить від рівня освіченості людей, від умінь навчитися вчитися. Особливе місце в реалізації ідеї освіти протягом усього життя відводиться університетам, вона прозвучала рефреном на Всесвітній конференції з вищої освіти (1988 р.). Зміни в організації навчального процесу дорослих в країнах ЄС спрямовані насамперед на розширення доступу всіх охочих до отримання знань. Однак виконання цих умов передбачає:

- перехід від предметного викладання до модульного, що дозволяє комбінувати предметні галузі відповідно до інтересів дорослих, що навчаються. Тобто дорослі студенти повинні відштовхнутися від набутих знань, за рамки предметних дисциплін і творчо застосовувати свої знання у нових ситуаціях;

- нову фінансову модель (систему кредитів із пільговими умовами повернення);

- створення віртуальних університетів через засоби масової інформації і телекомунікацій;

- швидке проникнення новітніх інформаційних технологій у галузі освіти;

- поступове залучення у процес неперервної освіти людей, які не брали участі у ньому раніше;

- систематичний розвиток неформальної освіти людей на основі життєвих ситуацій;

- розвиток індивідуальної самокерованої освіти [8, с. 8–9].

Досвід зарубіжних країн у розвитку освіти дорослих у контексті неперервного навчання свідчить про те, що шляхом розширення і вдосконалення освіти дорослих можна значно полегшити соціальну напруженість у суспільстві, що виникла у зв'язку з появою безробіття. У кожній країні ці проблеми розв'язуються різними шляхами, проте, простежуються й загальні підходи, зокрема:

- для ефективної діяльності неперервної освіти формується правова основа, яка передбачає визначальну відповідальність держави, підприємців та інших працедавців за підтримку належного професійного і кваліфікаційного рівня працівників, розробляє порядок фінансування цієї діяльності, атестаційні вимоги;

- наявне чітке визначення функцій усіх організацій, що беруть участь у підвищенні кваліфікації та перепідготовці кадрів [1].

Відбувається поступовий перехід від теоретичної освіти орієнтованої на оволодіння знаннями, до освіти практичної. У резолюції Європейської Ради від 27 червня 2002 року щодо освіти впродовж життя міститься заклик, щодо розробки систем для визначення кваліфікацій, відштовхнутися від набутих знань, вийти за рамки предметних дисциплін і творчо застосовувати свої знання у нових ситуаціях, враховуючи досягнення Болонського процесу та сприяючи подібним діям у сфері професійного навчання. Спільні доповіді Європейської Ради та Європейської Комісії щодо імплементації робочої програми «Освіта та навчання 2010», затвердженої у 2004 та 2006 рр. підкреслили необхідність розробки Європейської структури кваліфікацій.

У свою чергу Європейська Рада в резолюції від 27 червня 2002 р. щодо освіти впродовж всього життя закликала держави ЄС розробити систему для визначення адаптивних кваліфікацій [9]. Як бачимо з вищезазначеного у країнах ЄС відбувається процес інтернаціоналізації освіти дорослих, що відображає стратегію та процес створення глобально-орієнтованої освітньої системи.

Процес глобалізації освіти, уніфікація світової педагогічної освіти й міждержавні програми професійної підготовки безпосередньо впливають на розвиток системи

підготовки трудового потенціалу у світовому масштабі.

Вперше питання про необхідність набуття студентами в процесі навчання глобальних компетенцій розглядалися у доповіді міжнародної комісії з освіти у XXI столітті, що була представлена ЮНЕСКО у 1997 році у доповіді Жака Делора «Освіта – прихований скарб» [10, с. 20–22] було виділено такі чотири «стовпи» глобальних компетенцій на яких має базуватися освіта XXI століття: навчитися пізнавати; навчитися діяти; навчитися жити спільно; навчитися бути. Інтернаціоналізація освіти є актуальним поняттям, яке передбачає забезпечення навчального середовища за допомогою глобальних міжкультурних та міжнародних аспектів, що сприяють розвитку та підготовці дорослих студентів до викликів суспільства.

Один з важливих чинників інтернаціоналізації освіти – це розгляд начальних планів та програм. Оскільки навчальні плани та програми відіграють ключову роль у визначенні змісту, мети та організації освітнього процесу. «У контексті глобалізації та інтернаціоналізації освіти, навчальні плани та програми стають важливим інструментом для забезпечення глобальної перспективи та культурної різноманітності в освітній системі» [11]. На сьогодні освітні програми ЗВО містять переважно теоретичні знання, які не дають змогу здобувачу отримати фах та призводить до вимушеного перенавчання на робочому місці. З такою ситуацією роботодавці категорично не погоджуються втрачати додаткові ресурси на базову підготовку працівників.

Зважаючи на сказане вище, вітчизняна система вищої освіти повинна переорієнтуватися на практичну складову навчання, що в свою чергу, дасть можливість підвищити рівень працевлаштування випускників і осучаснити перелік галузей знань та спеціальностей, інтегрувати заклади освіти відповідно до вимог європейського та вітчизняного ринку праці. Однією з важливих проблем української освіти є підготовка глобальних громад. Інтернаціоналізація та інтеграція в освіті дорослих включає різні компоненти та аспекти, які сприяють досягненню цілей освіти та розвитку дорослих студентів.

Основні складові інтеграції в освіті дорослих включають пристосування, адаптація програм навчання до потреб та інтересів дорослих студентів. Це означає розробку гнучких навчальних планів, які враховують різні рівні попередньої освіти, професійний досвід та індивідуальні потреби студентів. Програми мають бути практико-орієнтованими та дозволяти до-

рослим застосовувати отримані знання в реальному житті. Інтеграція в освіті дорослих передбачає гнучкий режим навчання, що дозволяє студентам вибирати отриманий графік та формат навчання. Це може включати навчання в офлайн, онлайн та змішаному варіантах або інші форми, що враховують робочі графіки та особисті зобов'язання дорослих студентів.

Інтеграція в освіті дорослих передбачає також набуття знань та навичок, які можна застосувати у професійній діяльності. Це означає створення ситуацій навчання, де студенти можуть використовувати отримані знання в контексті своїх робочих місць або особистих сфер інтересів.

Інтеграція в освіті дорослих передбачає також співпрацю та колективне навчання. Співпраця сприяє зміцненню взаємодії, розвитку комунікативних навичок та здатності до роботи. Співпраця на основі відмінностей – це об'єднані групи з сферою професійної діяльності (освітняни, державні службовці, представники комерційних структур та інші), які об'єднуються досвідом щодо означеної проблеми» [12].

Глобалізація та інтеграція освіти дорослих в країнах ЄС вимагає також співпраці та партнерство між університетами, освітніми організаціями, урядовими структурами та громадськими організаціями з різних країн. Це сприяє обміну досвідом, розробці спільних освітніх програм та ресурсів, а також створенню мережі міжнародних центрів та інститутів, що спеціалізуються на освіті дорослих. Реалізація цих завдань супроводжується широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Вони забезпечують доступ до освітніх ресурсів, електронного навчання та онлайн-курсів, що дозволяє дорослим навчатися незалежно від місця проживання та розкладу.

Однією з важливих тенденцій є зростання ролі міжнародних освітніх стандартів, що сприяє створенню спільних норм і вимог у сфері андрагогіки. Міжнародні організації і установи такі як: Європейська асоціація андрагогіки (ЕАЕА), Міжнародна рада з відкритої та дистанційної освіти (ICDE), та Інститут міжнародної освіти (ІІЕ), активно співпрацюють у розробці стандартів та рекомендацій щодо підвищення якості андрагогічної освіти та навчання.

Як бачимо міжнародні організації забезпечують платформу для обміну ідеями, досліджень та кращих практик, що допомагає вдосконалювати якість освіти. Крім того, вони сприяють створенню мереж співробітництва між університетами та навчальними центрами з різних країн, що

розширює можливості міжнародної співпраці та обміну досвідом. Іншою важливою тенденцією є зміна підходів до оцінювання та акредитації андрагогічних програм. У міжнародній андрагогічній інтеграції виникає потреба у створенні спільних стандартів, критеріїв оцінювання та процесів, акредитацій, які відповідають вимогам різних країн.

У контексті міжнародної андрагогічної інтеграції, велике значення має розширення міжкультурної комунікації та співпраці. Різноманітність культурних контекстів та національних особливостей вносить багатство та різноманітність на андрагогічну галузь. Співпраця між університетами та навчальними центрами з різних країн, обміну досвідом та стажування допоможуть розширити межі та границі навчання дорослих. «Міжнародна співпраця також сприяє спільному розробленню інноваційних підходів та методів навчання, що враховують культурні та соціальні реалії різних країн. Це допоможе забезпечити більш ефективне навчання дорослих, що відповідає потребам ринку праці» [13].

Для подальшого розвитку міжнародної андрагогічної інтеграції пропонується впровадження наступних стратегій:

- зміцнення мереж співпраці;
- розробка спільних проєктів та програм, які враховують потреби різних країн;
- підтримка міжнародної мобільності студентів, викладачів та спеціалістів в галузі андрагогіки;
- професійний розвиток та підвищення кваліфікації андрагогічних спеціалістів;
- прискорення розвитку технологій, таких як штучний інтелект, віртуальна реальність та блокчейн вдосконалення електронного навчання» [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зміни в сфері освіти дорослих безпосередньо пов'язані з процесами, що відбуваються в соціально-політичному та економічному житті соціуму.

«Міжнародна андрагогічна інтеграція є важливим фактором у розвитку андрагогічної галузі» [15]. Розширення міжнародної комунікації сприяють підвищенню якості освіти дорослих та розвитку культурної різноманітності. Проте існують виклики, з якими стикається міжнародна андрагогічна інтеграція. Це мовні бар'єри та різниця в освітніх системах ускладнюють співпрацю між країнами.

Для подальшого розвитку міжнародної інтеграції андрагогічної галузі необхідно сприяти співпраці між університетами, організаціями та експертами з різних країн. Таким чином шляхом спільної роботи, обміну досвідом та створенню спільних

стандартів, можна забезпечити розвиток цієї галузі та підвищити її вплив на соціально-економічний розвиток України та європейських країн.

Список використаних джерел

1. Falasca M. (2011). Barriers to adult learning: Bridging the gap. *Australian Journal of Adult Learning*, 2011. Vol. 51(3). p. 583–590. URL: <https://search.informit.org/doi/10.3316/ielapa.798380847429578>.
2. Convergence or divergence of ideas on andragogy in different countries. URL: <https://edu1040.telug.ca/telugDownload.php?file=2017/01/Savicevic.pdf>
3. Lynch D.E. ISO and the International Standardization of Adult Education. In *Handbook of Blended Shore Education/Strohschen G.I.* 2009, Springer, Boston, MA. (PP. 63–64). https://doi.org/10.1007/978-0-387-09443-4_4.
4. Neuroandragogy: A neurology approach to adult education and learning. https://www.umsl.edu/~henschkej/articles/added_05_07/Ch_28_Neuroandragogy.pdf
5. Distance Education: An Information Age Approach to Adult Education. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=1GVvNBpVbhoC&oi=fnd&pg=PR5&dq=approaches+to+adult+education&ots=8P6uSYvPA6&sig=tE1Pr_dpCkRmVi5Bbz7ZNUoKPQ&redir_esc=y#v=onepage&q=approaches%20to%20adult%20education&f=false.
6. Eynon R. Becoming digitally literate: Reinstating an educational lens to digital skills policies for adults URL: <https://bera-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/berj.3686>
7. Toivainen, H., Kersh, N., Hyytiä, J. (2019). Understanding vulnerability and encouraging young adults to become active citizens through education: the role of adult education professionals. *Journal of Adult and Continuing Education*, Vol. 25(1). p. 45–64. <https://doi.org/10.1177/1477971419826116>; <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1477971419826116>
8. Десятов Т. Актуальні проблеми освіти дорослих у контексті глобалізації *Порівняльна професійна педагогіка*, 2012. №1. С. 6–13.
9. Тимчук А. Вплив європейської теорії і практики освіти дорослих на розвиток освіти дорослих в Україні (кінець XIX – початок XX ст.) *Naukowa przestrzen Europy – 2013: materialy IX Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji. Pedagogiczne nauki*. Przemysl, 2013. №22. С. 20–27.
10. Delors J. Education – hidden treasure. Report of the International Commission on Education for the XXI Century to UNESCO, Sofia, 1996. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109590>
11. Інтернаціоналізація освіти. URL: <https://chat.openai.com/share/1aacc4cc-c8dd-4e36-854c-453b92ef9f7b>.
12. Співпраця в сфері освіти. URL: <https://chat.openai.com/share/38f01401-cbc5-4239-b58b-9e62d59f2a33>.
13. Міжнародна співпраця в галузі освіти. URL: <https://chat.openai.com/share/4bcb57d3-8c26-4ecb-8193-f1ee5d8fdab1>.
14. Зміцнення мереж співпраці. URL: <https://chat.openai.com/share/41f6c01e-6df9-4b6a-806c-452691320b9d>.
15. Міжнародна андрагогічна інтеграція. URL: <https://chat.openai.com/share/3c2baf0c-d33c-47f6-8b9f-fbd05134c633>.

References

1. Falasca, M. (2011). Barriers to adult learning: Bridging the gap. *Australian Journal of Adult Learning*, 51(3): 583–590. Retrieved from <https://search.informit.org/doi/10.3316/ielapa.798380847429578>

2. Convergence or divergence of ideas on andragogy in different countries. Retrieved from <https://edu1040.teluq.ca/teluqDownload.php?file=2017/01/Savicevic.pdf>.
3. Lynch, D. (2009). ISO and the International Standardization of Adult Education. In: Strohschen, G.I. (ed.). *Handbook of Blended Shore Education*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-0-387-09443-4_4.
4. Neuroandragogy: A nerology approach to adult education and learning. https://www.umsl.edu/~henschkej/articles/added_05_07/Ch_28_Neuroandragogy.pdf.
5. Distance Education: An Information Age Approach to Adult Education. Retrieved from https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=1GVvNBpVbhoC&oi=fnd&pg=PR5&dq=approaches+to+adult+education&ots=8P6uSYvPA6&sig=tE1Pr_dpCkRmVi5Bbz7ZNuoKPQ&redir_esc=y#v=onepage&q=approaches%20to%20%20adult%20education&f=false.
6. Rebecca Eynon Becoming digitally literate: Reinstating an educational lens to digital skills policies for adults. Retrieved from <https://bera-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/berj.3686>.
7. Toiviainen, H., Kersh, N., & Hyytiä, J. (2019). Understanding vulnerability and encouraging young adults to become active citizens through education: the role of adult education professionals. *Journal of Adult and Continuing Education*, 25(1): 45–64. <https://doi.org/10.1177/1477971419826116>.
8. Desyatov, T. (2012). Actual problems of adult education in the context of globalization. *Comparative professional pedagogy*, 1: 6–13. [in Ukr].
9. Tymchuk, L. (2013). Influence of European theory and practice of adult education on the development of adult education in Ukraine (late XIX - early XX centuries). *The scientific space of Europe – 2013: Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference. Pedagogical sciences*, 22: 20-27 [in Ukr.].
10. Delors, J. (1996) Education - hidden treasure. Report of the International Commission on Education for the XXI Century to UNESCO, Sofia. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000109590>.
11. Internationalization of education. Retrieved from <https://chat.openai.com/share/1aacc4cc-c8dd-4e36-854c-453b92ef9f7b> [in Ukr.].
12. Cooperation in the field of education. Retrieved from <https://chat.openai.com/share/38f01401-cbc5-4239-b58b-9e62d59f2a33> [in Ukr.].
13. International cooperation in the field of education. Retrieved from <https://chat.openai.com/share/4bcb57d3-8c26-4ecb-8193-f1ee5d8fdab1> [in Ukr.].
14. Strengthening Cooperation Networks. Retrieved from <https://chat.openai.com/share/41f6c01e-6df9-4b6a-806c-452691320b9d> [in Ukr.].
15. International andragogical integration. Retrieved from <https://chat.openai.com/share/3c2baf0c-d33c-47f6-8b9f-fbd05134c633> [in Ukr.].

DESYATOV Tymofiy

Doctor in Pedagogy, Professor, Professor of Educational and Socio-Cultural Management and Social Department, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

GLOBALISATION FACTORS AFFECTING ADULT EDUCATION

The article is devoted to the study of trends in the development of international integration in the andragogical field. It is proved that andragogy, as a science of adult learning, is growing in importance in the world, especially in connection with changes in the economy, technology and social conditions.

The main challenges and trends in the field of international andragogical integration are considered, and strategies and recommendations for its further development are presented. It is noted that the globalisation of adult education is defined as a process of interaction and integration of educational systems, programmes, practices and institutions of different countries and regions in order to ensure quality education for adults and at the international level.

It is found that in Western countries, adult education takes two main forms: European and American. It is proved that a special place in the implementation of the idea of lifelong learning is given to universities. It is emphasised that globalisation, rapid technological development and changes in the economic environment pose new challenges and tasks.

Keywords: andragogy; integration; globalisation; trends; international communicatio; adaptation, quality assurance; resource provision; interdisciplinary approach; inclusion.

Одержано редакцією 10.10.2023
Прийнято до публікації 28.11.2023